

Spomienka na prof. MUDr. Juraja Fabiána, DrSc., FESC

S najvyšším postavením človeka v prírode, na Zemi a v poznávanej časti vesmíru sme „získali“ aj vedomie obmedzenej doby vlastnej existencie a poznanie toho, že nás všetkých čaká ukončenie pozemského života. Napriek tomu, že to vieme, nenaučili sme sa a asi sa ľudstvo nikdy nenaučí prijímať smrť bez hlbokého smútku. Ak odchádzajú z tohto sveta ľudia, ktorí svoj život venovali starostlivosti o životy iných, sme akosi zaskočení. Napriek rešpektovaniu prírodovedných zákonov v nás drieme túžba, predpoklad, sen o láskavosti prírody alebo nehmotnej vyššej moci, že k životu takýchto ľudí by sa mal prirátavať bonus – malá odmena vo forme predĺženia ich života. V prípade profesora Fabiána to platí bez spochybňovania. Jeho snaha predĺžiť život prenesením orgánu z mŕtveho človeka do tela človeka, ktorého darovaný čas je takmer na konci, je obrazom, alebo akýmsi opodstatnením pre túto úvahu. Nestalo sa a už sa ani nestane. Prekvapila nás náhla smrť profesora Fabiána. Je nám a mne osobne veľmi ľúto, že sme nedostali šancu nič využiť z toho, čomu profesor Fabián zasvätil takmer celý život. So stekajúcimi slzami sa mám tlačiť do mysle vety, že iným pomáhal a sebe nemohol. Bez šance ostali všetci tí, ktorých učil ako treba ľuďom pomáhať, ako nachádzať spôsoby pre predĺženie pozemského života. Bok po boku sme prežívali najskôr jeho obrovské nadšenie pre transplantácie srdca a aj vyvrcholenie jeho snáh ich realizáciou. Prežívali chvíle napätia, očakávania a potom aj radosti vždy, keď sa chorý človek „prebral k životu“. Asi nikdy nepochopíme tajomnosť života, ale ani osudu. V tomto prípade sme nezískali šancu pre možné víťazstvo. Tieto myšlienky a množstvo ďalších mi prichádzajú na myseľ teraz, keď sa nám prichodí zmieriť s prehrou, s osudom, v ktorom sme nedostali ani príležitosť využiť to, čo dokážeme.

S hlbokým zármutkom a ľútosťou sme prijali správu, že 8. apríla v skorých ranných hodinách nás navždy opustil profesor MUDr. Juraj Fabián, DrSc., FESC. Smúti nie len kardiologická a medicínska obec, ale pacienti a všetci jeho priatelia, ktorým vedel prejavovať úctu a oddanosť.

Profesor Fabián sa narodil 7. októbra 1935 v Prešove. Študoval a promoval (v roku 1959) na Fakulte všeobecného lekárstva Karlovej univerzity v Prahe. Kvalifikácie v internej medicíne a v kardiológii postupne získaval v ÚVN v Prahe, ďalej FN FDL UK v Prahe 1, ÚCHOK v Prahe 4 a Regional Cardiac Centre v Liverpoole. V roku 1970 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu,

v roku 1981 získava vedeckú hodnosť doktora vied, v roku 1983 sa stáva profesorom v odbore vnútorné lekárstvo a v roku 1995 aj hosťujúcim profesorom v Belehrade. Od roku 1971 bol vedúcim vedeckým pracovníkom v IKEM Praha, od roku 1991 pôsobil dva roky ako profesor internej medicíny na IVZ v Bratislave, od roku 1993 do roku 1997 bol riaditeľom ÚKVCH (neskôr NÚSCH), do roku 1997 do roku 2007 pôsobil ako primár Oddelenia pre zlyhávanie a transplantáciu srdca NÚSCH v Bratislave. Do 2009 roku, kedy odišiel do dôchodku, zastával funkciu predsedu vedeckej rady a vedúceho oddelenia pre vedu, výskum a vzdelávanie.

Profesor Fabián bol zakladajúcim členom Európskej kardiologickej spoločnosti a niekoľkých jej pracovných skupín, člen a čestný člen viacerých našich a zahraničných odborných spoločností, člen redakčných rád viacerých kardiologických časopisov, prezident medzinárodných sympózií a autor neuvěřiteľne veľkého počtu odborných publikácií.

Jeho publikačná, prednášková a vedecko-výskumná činnosť bola bohatá šírkou záberu aj počtom publikácií. Je autorom alebo spoluautorom viac ako 400 odborných článkov a desiatich monografií, publikovaných u nás alebo v zahraničí. Kvalitu jeho publikačnej činnosti ocenilo viacero odborných spoločností, o čom svedčia početné ocenenia – ceny Českej kardiologickej spoločnosti (1972, 1976, 1980, 1983) a Slovenskej kardiologickej spoločnosti (1994, 1999). V roku 1999 získal ocenenie Slovenskej kardiologickej spoločnosti za najlepšiu publikáciu v časopise Kardiológia. Jeho posledná monografická publikácia bola ocenená Cenou Literárneho fondu za rok 2007.

Získal tiež cenu prezídia Československej lekárskej spoločnosti za súbor pôvodných prác venovaných problematike transplantácií srdca, ktoré boli publikované v domácich časopisoch (1986) a cenu Českého literárneho fondu za súbor prác publikovaných v domácich časopisoch (1987). Profesor Fabián predniesol viac ako 950 odborných prednášok, z toho 220 v zahraničí. Vyškoloil 17 kandidátov vied, ktorí v súčasnosti zastávajú významné medicínske funkcie.

Bol nositeľom veľkého množstva ďalších ocenení. K najvýznamnejším patria – Štátna cena za prínos v oblasti cievej a koronárnej chirurgie v roku 1979 a v roku 1985 za založenie systému programu transplantácie srdca v ČSSR (ktorú by si mimochodom určite zaslúžil aj v tomto období za jeho osobný

vkład do realizácie transplantáčného programu na Slovensku). Pri tejto príležitosti nemožno nespomenúť, že elitný klub Hospodárskych novín mu udelil ocenenie Zlatý podnikateľský biatec za rok 1997 za spoluúčasť na rozvoji kardiovaskulárnej chirurgie v Slovenskej republike. Posledné, najvyššie vyznamenanie SLS, cenu akademika R. T. Niederlanda, mu udelila Slovenská kardiologická spoločnosť na svojom kongrese minulý rok. Po jej odovzdaní s jemu typickým humorom poznamenal: „Ja už mám všetky ceny, čo dostanem budúci rok“ (mal mať okrúhle životné jubileum). „My už len niečo vymyslíme...“ povedali sme rovnako so smiechom. Trpké je, že problémom nie je nájsť ocenenie, ale to, že dnes už chýbajú ruky, do ktorých sa má odovzdať...

Tí, ktorí mali možnosť s prof. Fabiánom spolupracovať, ho viac ako prizmou prednášok či publikácií videli ako lekára, skúseného klinika s citom a schopnosťou definovať základný problém a účinne ho riešiť. Každá vizita s ním bola postgraduálnym vzdelávaním v priamom prenose, účinným a osobným. Niekedy až moc. Nenávidel nedôslednosť, lajdáctvo, nepresnosť a nedochvilnosť. Neznalosť až tak nevadila, lebo nebola bezprostredne vinou charakteru. Jeho argumentácia bola vždy racionálna, faktická, nekompromisná, rázna, miestami až tvrdá, čo sa pochopiteľne nestretlo vždy s akceptáciou alebo prejavmi náklonnosti. Nič to však nemení na veci, že mal väčšinou pravdu, čo bývalo na tom všetkom pre druhú stranu najbolestnejšie.

Fascinujúca bola aj schopnosť prof. Fabiána vyjadrovať sa. Svoje názory a stanoviská, či už písomne, alebo ústne, formuloval jasne, stručne bez zbytočných príkras, a pritom vyčerpávajúco a úplne. Čitateľovi či poslucháčovi šetril čas, čo však neznamenalo, že ho šetril sebe. S obľubou citoval mne neznámeho autora, ktorý písal list svojmu priateľovi. Tento sa začínal. „Prepáč, že Ti pišem dlhý list, nemal som čas napísať krátky.“ Tento postoj sa snažil presadzovať aj v prácach svojich študentov, ale aj

v prepúšťacích správach, ktoré považoval za jeden zo základných nástrojov postgraduálneho vzdelávania.

To, čo však na ňom ľudia najviac obdivovali, bola schopnosť tvoriť. Myslím tým tvoriť v širokom slova zmysle. Od myšlienky a vízie cez jej realizáciu po fungujúci zabehnutý systém činnosti. A to nebolo možné bez písomnej dokumentácie vo forme článkov, koncepcií, správ či zápisníc. Jedine písomne formulované myšlienky, zadané a kontrolované úlohy v zápisniciach a správach vytvorili sieť, z ktorej nebolo úniku. Každá, aj tá najbanálnejšia splnená úloha bola premysleným krôčikom, k dosiahnutiu cieľa. Tvoríť takýmto spôsobom je náročné a vyčerpávajúce. Oveľa ťažšie ako tvoriť individuálne. Výsledkom je však fungujúci systém, ktorý pracuje aj bez svojho zakladateľa.

Profesor Fabián pôsobil na Slovensku 18 rokov. Svojou tvorivou, cieľavedomou a húževnatou prácou vyoral trvalú brázdú na poli slovenskej kardiológie. Nebol hviezdou, čo zažiaril a zhasne. Bol ako kométa, na ktorú sa nezabúda. Kométa, čo preletí nehom a ešte dlho po sebe necháva žiariacu stopu.

Usilujeme sa a budeme sa musieť zmieriť s tým, že v jeho prípade náhleho a neočakávaného odchodu nikto nedostal šancu využiť všetko moderné, využiť výsledky vedy a poznania na záchranu alebo predĺženie jeho života. V smútku uvažujem aj o tom, že nás vždy neočakávane zaskočil vedomosťami, usilovnosťou a svedomitosťou.

Neviem, či nie je pre nás jeho odchod do večnosti súčasťou jeho zaskočení, ktoré miloval. Zvykli sme si a na toto posledné si budeme musieť privyknuť. Ostáva nám smútok a impozantné dielo s jeho neočakávaným odchodom.

*Doc. MUDr. Eva Goncalvesová, CSc.,
prezidentka Slovenskej kardiologickej spoločnosti,
primárka Oddelenia pre zlyhávanie a transplantáciu srdca,
Národný ústav srdcových a cievnych chorôb, Bratislava,
e-mail: EVA.GONCALVESOVA@nusch.sk*